

Марија С. Раковић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

ТУРСКИ СУФИКСИ У РОМАНУ *НЕЧИСТА КРВ* БОРИСАВА СТАНКОВИЋА²

Апстракт: *Предмет рада је утврђивање суфикса турског порекла у роману Нечиста крв Борисава Станковића. Турски суфикси биће разматрани са аспекта творбе речи у српском језику, с тим да се потврда врши увидом у примере лексема насталих извођењем уз помоћ турских суфикса, пронађене, и творбено и семантички одређене, на основу увида у стандарднојезичке и специјализоване речнике. Метод рада је дескриптивни. Циљ нам је да на основу прикупљене грађе утврдимо суфиксе турског порекла и поткрепимо их примерима из романа. У раду ћемо дати потврде за, посве живу, и у Станковићевом књижевним делима присутну, употребу турских суфикса.*

Кључне речи: *суфикс, турцизми, Борисав Станковић, Нечиста крв, творба речи, изведенице, хибридне речи, стилистика.*

1. Уводне напомене

Утицај турског језика на српски језик, након вишевековног језичког контакта узрокованог историјским приликама, одразио се у првом реду на лексички слој српског језика. Још од XVII века у српском књижевном језику уочавају се изведенице са турским суфиксима. Књижевни језик предвуковског периода, који је у знатној мери окренут народном језику, потврђује обилно присуство турцизама, као и продуктивност низа турских суфикса, посебно у хибридним образовањима (Radić 1990: 400). Лексеме изведене турским суфиксима у роману *Нечиста крв* имају вишеструк, како стилски, тако и књижевни ефекат.

¹ marija.rakovic@filum.kg.ac.rs

² Рад је урађен у оквиру пројекта 178014: *Динамика структура савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Њиховом употребом, својим читаоцима, писац предочава историјске прилике Врања из тог периода, као и културне обрасце живота Врањанаца који се уклапају у патријархалне оквире.

Бора Станковић је својим стваралаштвом отворио врата Врања и приближио га осталом свету. Стога Бору Станковића, већ при помену његовог имена, везујемо за Врање, Врањанце и говор Врања. Могло би се рећи да је Станковић прославио Врање, Врањанце и врањски идиом, али и они њега (Marković 2011a: 219).

Писац романа уз помоћ лексема изведених турским суфиксима дочарава амбијент радње, покушава да оживи слике које у роману описује. Врање из турског периода, развило се у варош оријенталног, а турски утицај је био видљив у свим сегментима живота, што је оставило трага и на књижевни опус Борисава Станковића. Турцизми Станковићевом делу дају посебну драж, топлину, источњачки дух, који се и данас може осетити у Врању (Tomić 2015: 245). С обзиром на то да је лексика дела Борисава Станковића уврштена у *Речник САНУ*, важно је посветити јој пажњу – како са књижевног, тако и са лингвистичког аспекта.

За Станковића важи да је живео на размеђи векова, а то се односи и на његова дела – настала на прекретници између турског времена и модерног доба, тј. у тренутку смене двеју култура. У њима се велича минуло доба, тј. у његовим делима се осећа елегично жаљење за идеализованим патријархалним животом (Marković 2016: 248).

У раду ће бити анализирани изведенице, лексеме творене турским суфиксима, уз кратак осврт на хибридне лексеме уочене у роману *Нечиста крв*. Циљ нам је да утврдимо фреквентност, дамо лексемске потврде турских суфикса, као и да укажемо на семантичка одређења употребљених лексема. Суфикси ће бити потврђени кратким контекстима. Уочићемо који се суфикси, од оних које наводи Првослав Радић у монографији *Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском)* (2001), налазе у Станковићевом роману *Нечиста крв* укључујући и семантички аспект, као и стилску вредност појединих лексема. Још један од циљева јесте да видимо да ли су суфикси унели семантичку разлику у односу на значењска одређења немотивисаних лексема. Специфичност употребе одређених лексема, као и њихових различитих семантичких одређења у роману *Нечиста крв* оправдава се чињеницом „да песнички језик не подлеже нормирању и да писац има слободу у избору лексема и облика тих лексема” (Marković 2013: 111).

2. Преглед литературе

За србистичка истраживања турских суфикса значајна је монографија Првослава Радића *Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском)*. Аутор разматра све суфиксе турског порекла, како оне фреквентније (-чија/ -чија, -лија, -лук, -ана), тако и ређе (ситније) појаве суфикса -ли, -баши, -и, -иле, -дар/-тар, -суз и -цик уз богат инвентар изведеница, али и хибридних лексема. Све изведенице турским суфиксима аутор је разврстао у семантичке категорије и дао потврде из дела српских писаца.³ Аутор даје и кратак осврт на формално-граматички статус изведеница, као и на турске суфиксе из Вуковог *Српског рјечника*. Циљ ове монографије је да представи улогу турских суфикса у савременом српском језику, пре свега књижевном, укључујући и њихов статус у стандарднојезичкој употреби (Radić 2001: 12). За разлику од литературе која се турским суфиксима у српском језику бави анализирајући материјал из стандардног и књижевног језика, опис турских суфикса са дијалектолошког аспекта дат је у монографији Снежане Петровић *Турцизми у српском призренском говору (на материјалу из рукописне збирке речи Димитрија Чемерићића)*, где ауторка, у посебном поглављу посвећеном суфиксима, даје примере лексема творених турским суфиксима. Класификација лексема извршена је на основу суфикса, с тим да оне нису разврстане у посебна семантичка поља. У монографији налазимо богат инвентар изведеница турским суфиксима које наводи и Првослав Радић, као и њихових варијанти, што не чуди с обзиром на то да је реч о турцизмима у призренском говору, а не о лексемама из стандардног српског језика, у којима очекујемо устаљену форму суфикса. У дисертацији *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)* ауторка Марија С. Ђинђић наводи специфичан приступ проучавању турских суфикса. Наиме, опис турских суфикса односи се на „суфиксни творбени начин у ком су турски суфикси послужили и за грађење нових именица с турском основом на основу аналогије, а које као такве не постоје данас у турском књижевном језику” (Ђинђић 2013: 115). Ауторка истиче и самосталност турских суфикса као творбених јединица у односу на немотивисане турске речи.

Података о турским суфиксима има и у српским граматикама, као и у публикацијама које за предмет свог интересовања имају моделе творбе у српском језику. Иван Клајн у књизи *Творба речи у савременом српском језику (суфиксација*

³ Као корпус при анализи турских суфикса Првослав Радић користи дела писаца: С. Сремаца, Ј. Веселиновића, Б. Нушића, Р. Домановића, Л. Лазаревића, М. Ненадовића, Ј. Игњатовића, В. Петровића, Д. Радића, И. Секулић, О. Давича и Д. Ђосића.

и конверзија) суфиксе турског порекла сврстава у поглавље у ком се описују именички домаћи суфикси. Тако их аутор не сматра суфиксима страног порекла, већ им у процесу творбе речи у српском језику даје статус домаћих суфикса. Када је о граматицима реч, треба поменути и граматику Михаила Стевановића *Савремени српскохрватски језик и Граматику српског језика за стране* Павице Мразовић и Зоре Вукадиновић, у којима се могу пронаћи подаци у вези са темом. У речнику *Туризми у српскохрватском језику* Абдулаха Шкаљића проналазимо творбене моделе појединих изведеница. Аутор наводи творбене основе и суфиксе, а речник нам је био значајан и при семантичком одређењу анализираних лексема.

Језиком писаца са југа Србије баве се Божо Ђорић у раду *Изведенице на -ција у Сремчевим делима* и Јордана Марковић у радовима *Језик у делима Борисава Станковића, Врањски говор у 'Нечистој крви', Функција и облици ословљавања у 'Зони Замфиrowој' и Ибиш-ага Стевана Сремца и Видосава Петровића* (в. списак литературе). Етимолошка и семантичка одређења, као и морфолошко-творбена анализа турцизама у роману *Нечиста крв* разматрани су у раду Драгане Томић *Туризми у роману 'Нечиста крв' Борисава Станковића*.

Овом проблематиком се бави и Сања С. Радовић у раду *Турски суфикс -лук у 'Тимочком дијалекатском речнику'* (Radović 2017), као и Александра М. Антић у раду *Статус суфикса -ција/-чија у 'Црнотравском речнику' Радосава Стојановића*.

3. Анализа корпуса

Прикупљена грађа је најпре класификована на основу суфикса, а у оквиру сваког је извршена семантичка расподела, по узору на поделу Првослава Радића. Значења су одређивана према *Речнику српскохрватскога књижевног језика*, једнотомном *Речнику српског језика* Матице српске, речнику *Туризми у српскохрватском језику* Абдулаха Шкаљића, а семантичка одређења појединих лексема пронађена су и у специјализованим речницима – *Црнотравском речнику* Радосава Стојановића, *Речнику села Каменице код Ниша* Властимира Јовановића и електронском *Речнику говора јужне Србије* Момчила Златановића. У роману *Нечиста крв* пронађено је око тридесет лексема творених турским суфиксима. Од турских суфикса које наводи Првослав Радић, у корпусу смо пронашли следеће суфиксе: *-ција* (7)⁴, *-чија* (3), *-лук* (7), *-цик* (3), *-лија* (8) и *-ана* (2). Суфикси *-баша*, *-и*, *-иле*, *-ли*, *-суз* и *-дар/-тар* нису уочени у нашем корпусу.

⁴ У загради је дат број лексема творених наведеним суфиксом.

Суфикс *-чија/-џија*. По Радићевим наводима, суфикс *-чија/-џија* најчешће се користи за творбу именица које означавају носиоце занимања, вршиоца неке радње, што је потврђено и у нашем корпусу. Лексеме можемо поделити у три семантичка поља.

(1) Изведенице које значе особу одређеног занимања. У ову групу се могу сврстати следеће лексеме:

салепџија („Горе, по чаршији, у полумраку већ су се светлуцали погдеде потпаљени мангали и чуо салепџија [...]”, 58);

самарџија („Тако исто колико би пута гледала и оне кћери Ташка самарџије, више њихне куће, у истој улици”, 22);

симиџија („Симиџије већ почеше да се виђају како силазе из чаршије, размилели се по сокацима што воде на друмове”, 32);

рабација („Једино што би јој покаткад сâм долазио, то би било којом суботом, када би, место оца, дошао са рабацијама да еспап узму”, 78) и

чалгиџија („Жене, ракију за чалгиџије!”, 95).

Семантичко одређење лексеме *салепџија* није пронађено ни у једној од консултованих књига.⁵ Абдулах Шкаљић уз лексему *салеп* даје упућивачку одредницу *в. салепџија*, али семантику не проналазимо у речнику. На основу контекста и дефиниције лексеме *салеп* (‘топло заслађено безалкохолно пиће које се зими пије. Прави се изваривањем коријена истоимене биљке’) можемо закључити да је реч изведена додавањем суфикса *-чија/-џија* и да значи занатлију који се бави производњом овог пића.

У сва три речника лексема *самарџија* дефинисана је као ‘занатлија који прави самаре’, с тим да је у РМС и РСЈ додато да их он и продаје, а код Шкаљића проналазимо да је лексема изведена од турске речи *самар*, на коју је додат турски суфикс *-џија*.

Лексема *симиџија* није регистрована у РМС, РСЈ и код Шкаљића, али нашла се у *Црнотравском речнику* Р. Стојановића у значењу ‘пекар’, док у *Речнику села Каменице код Ниша* В. Јовановића проналазимо дефиницију ‘пеј. неуредан човек’. Код Марије С. Ђинђић (2013) проналазимо ову лексему,

⁵ Мисли се на речнике: Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*; Радосав Стојановић, *Црнотравчки речник*; Властимир Јовановић, *Речник села Каменице код Ниша*, као и публикације: Снежана Петровић, *Турцизми у српском призренском говору* и Марија С. Ђинђић, *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)*.

али изостаје семантичка дефиниција. У нашем корпусу значење би могло бити истоветно ономе код Стојановића.

Лексема *рабаџија* у Шкаљићевом речнику дефинисана је код синонимне одреднице *арабаџија* и значи 'кочијаш, колар'. У РМС дато је одређење 'онај који се бави превозом робе теретним запрежним колима, исп. кириџија', а у РСЈ 'најамни превозник робе и другог терета теретним запрежним колима, кириџија', па можемо закључити да је у ова два речника дато шире семантичко одређење, које је потврђено и у нашем корпусу.

За лексему *чалгиџија* семантику налазимо у Шкаљићевом речнику, где се налази и варијанта *чалгаџија*, а значење је 'свирач', док се у електронском Златановићевом речнику ова лексема наводи уз дефинисање лексеме *чалгија*, у примеру 'Члан чалгије је *чалгиџија*'. С обзиром на то да је *чалгија* 'ансамбл од три свирача', можемо закључити да је у нашем корпусу ова лексема употребљена са значењем које наводи Шкаљић, а спомиње Златановић.

(2) **Изведенице које значе вршиоца радње, углавном без битног професионалног обележја.** Од изведеница са значењем вршиоца радње без битног професионалног обележја са овим суфиксом забележена је само једна лексема – *наводација* („Нека се иде и доведе Аритон *наводација*”, 66); 'онај који на одређен начин (препоручом, убеђивањем, наговарањем, преговарањем и сл.) посредује при нечијој женидби или удаји, провадација', како стоји у РСЈ, тј. 'онај који посредује при женидби или удаји, провадација' у РМС. У Шкаљићевом речнику није пронађена ова лексема, па можемо закључити да је изведеница новија, настала додавањем турског суфикса *-џија* на домаћу основу. У роману је реализована са основним значењем.

У лексемама *наводација* и *рабаџија* уочава се суфиксни дериват *-џија*, док су остале лексеме творене додавањем суфикса *-џија* на именичку основу. Можемо закључити да се највише лексема творених овим суфиксом може подвести под Радићеву класификацију *особе одређеног занимања* с обзиром на то да је у корпусу уочено највише лексема овог типа.

О суфиксу *-џија* Првослав Радић говори заједно са суфиксом *-џија* истичући да ако се основа завршава безвучним сугласником, за њу се везује суфикс са иницијалним *-џ* (уп. Radić 2001: 17). У корпусу је пронађена једна лексема која садржи творбени суфикс *-џија*, а то је лексема *чивчија* („**Чивчијама**, слугама са чивлука из Ратаја и воденичарима са воденица у Собини, он је био све и сва”, 2).

Код Шкаљића (1979: 174) проналазимо различите варијанте ове лексеме – *чифчија*, *чипчија* и *чивчија* са значењем 'кмет, сељак безземљак на агинској

или беговској земљи, на чифлуку'. У нашем корпусу је наведена лексема реализована са истим значењем.

(3) **Изведенице са значењем предмета.** У корпусу је пронађена једна именица која означава предмет – *камџија* („Али зато опет од кукова до пазуха сви у кожним, богатим, изрецканим и окићеним силавима, са јагаганима, разним кратким пушкама, ножевима, и око себе обешеним **камџијама**”, 110).

У РМС ова лексема се дефинише под одредницом *канџија*: 'дуга, танка узица или ремен причвршћен за држаље којим се гоне животиње, бич', као и у РСЈ 'направа за шибање, бич'. Шкаљић као семантичку информацију даје синоним *бич*.

Суфикс -лук. „По својим творбено-семантичким особеностима ова образовања најчешће представљају именице апстрактног значења, али она могу припадати и другим семантичким категоријама, на пример категорији места или предмета наменског карактера, тј. средства” (Radić 2001: 63). Лексеме са овим суфиксом, пронађене у корпусу, можемо разврстати у више семантичких категорија.

(1) **Изведенице са значењем места, односно ширег или ужег простора.** У корпусу су пронађене две лексеме са овим значењем – *Арнаутлук* („Тек пре два дана, у саму вечер, готово у ноћ, отуда, из **Арнаутлука**, донесоше га у хан рањеног”, 130) и *чивлук* („Једино што су одлазили у **чивлук** код Доњег Враћа”, 6).

Значење прве лексеме дато у Шкаљићевом речнику је 'Албанија', изведена од турске речи *Арнаут* додавањем наставка *-лук*. У РМС се наводе два значења, с тим да се ни у једном од њих не одређује тачан назив земље. Прво значење је 'земља или крај насељен Арнаутима', док је друго 'зб. и пеј. људи из таквог краја'. Иста значења су потврђена и у РСЈ, с тим да је уз друго значење додато да су у питању *Арнаути*, *Албанци*. Када је о лексеми *чивлук* реч, код Шкаљића налазимо значење 'врста феудалног посједа коју господар обрађује сам или преко чифчије', с тим да је ова лексема дата у формама *чифлук*, *чифтлук* и *читлук*.

(2) **Изведенице које значе збир особа.** У корпусу је уочена само једна лексема – *комшилук* („Чак сама улицом, и по **комшилуку**, кад год је хтела, ишла је”, 21). У РМС смо пронашли значење 'суседство', па се може сврстати и у семантичку категорију ширег или ужег простора, али значи и 'чељад у суседству, суседи'. Иста значења су потврђена и у РСЈ ('суседне, оближње куће, суседство' и 'комшије, суседи'), а Шкаљић наводи и варијанту *комшилук*, са

значењем 'суседство'. У корпусу су уочена оба семантичка одређења – прво илуструју примери: „[...] Софка неће моћи излазити и отићи у **комшилуку**, да узме штогод, ако јој нешто буде затребало” (23); „Из **комшилука** чуло се такође спремање за сутрашњи дан: тресење ћилимова, поњава, лупа и рибане тепсија и сахана”, (28); а друго значење запажа се у контексту „И то не оде на капију улицом, већ кроз капицике, баште, куће, како би се са целим **комшилуком** видела, са сваким здравила, и онда преким путем отишла у тај Шарени хан” (32). Да имају значење *места*, указују нам предлози *у* и *из*, док нам значење збира особа указује предлог за инструментал друштва *са*.

(3) **Шири круг изведеница у значењу предмета.** Овој семантичкој категорији припада само лексема *миндерлук* („И тамо, у соби, до прозора, на **миндерлуку** седе међ црвене и меке јастуке чупавце”, 35). Код Шкаљића су пронађена два значења – 'сећија по којој је прострт миндер' и 'платно које се употребљава за миндер', као и напомена да је лексема изведена од турске речи *minderlik* (v. *minder*) додавањем турског суфикса *-lik*. У РСМ наведено је значење 'диван, софа, канабе', уз упућивање на Шкаљићево одређење 'платно које се употребљава за миндер', као секундарно значење. У РСЈ не проналазимо ову лексему.

Како бисмо објаснили семантику лексеме *миндерлук*, неопходно је да наведемо и значење лексеме *миндер* – 'сламњача или шиљте вуном напуњено који се стеру по сећији, да је мекше за сједење; каткад значи и саму сећију'⁶. Можемо закључити да се семантичко одређење лексеме *миндерлук* везује за синоним *сећија* и да је у нашем корпусу са тим значењем употребљена.

(4) **Изведенице са значењем апстрактних именица.** Три су именице са апстрактним значењем – *салтанатлук* („Чувена је била са своје раскоши и **салтанатлука**”, 7), са значењем *обешењаштво*⁷, *хаџилук* („И тек за хаџи-Трифуна, од кога се они почели и хаџијама звати, знало се да је он први имао смелости да, после свога **хаџилука**, све то богатство, које је до тада лежало скривено и нагомилано по подрумима, амбарима и шталама, изнесе, распореди и уздигне, да би могао *свет да гледа*”, 2) и *ајлук* („И већ је | тада, како се шапутало, поред свога готовог новца, имао своју кућу, а

⁶Значење лексеме *сећија* пронађено у Шкаљићевом речнику је: 'уздигнуто сједиште направљено од дрвених дасака, које се налази у собама сваке старинске куће; налази се уврх собе и протеже се од једног до другог зида, често дуж два зида. Сећије замјењују данашње отомане и кауче.'

⁷Значење лексеме *салтанатлук* нисмо пронашли ни у једном од наведених речника сем у речнику непознатих речи који се налази на крају романа *Нечиста крв* (2004).

од њих, својих газда, од четир и више година неподигнут ајлук”, 16), који значи *мјесечна плата, плата* (Škaljić 1979: 77). Значење лексеме *хаџилук* је ’ путовање на хаџ у Меку или у Јерусалим ’ уз навођење да је у питању турска основа (*хаџија*) и турски суфикс (Škaljić 1979: 296). У РСЈ дато је слично значење ’ходочашће, поклоњење светим местима (Јерусалиму код хришћана и Меки код муслимана)’, а у РМС уочавамо два значења: ’ходочашће, поклоњење местима која се сматрају светим (Мека код муслимана, Јерусалим код хришћана)’ и ’фиг. поклоњење, подворење’. Међутим, у роману *Нечиста крв* није реализовано основно значење (потврђено у Шкалаићевом речнику, РСЈ и РМС), већ фигуративно ’поклоњење, подворење’ потврђено и у раду Марије С. Ђинђић *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)* (Ѓинђић 2013: 503), као и у РМС. Значење лексеме *ајлук* наводимо на основу увида у Шкалаићев речник, а тамо стоји ’мјесечна плата, плата’, док у РМС проналазимо значење ’плата, доходак’ не везујући се, притом, за временско одређење од месец дана, с тим да је у контексту који прати лексему дато да је у питању ’[...] сто и педесет гроша ајлука на месец [...]’, као и ’Ја ћу му платити добар ајлук...’, па претпостављамо да се односи на новчану накнаду уопште или месечну плату. Семантику ове лексеме не проналазимо у РСЈ, па можемо извести закључак да је лексема *ајлук* постала архаизам. Лексеме *ајлук* и *салтанатлук* су у роману реализоване са истим значењем као код Шкалаића и у РМС.

Суфикс -лија. Лексеме творене суфиксом *-лија*, поред изведеница творених суфиксом *-џија*, најфреквентније су у нашем корпусу. Творене су тако што је на именичку основу додат турски суфикс. Ове лексеме можемо разврстати у више семантичких категорија.

(1) **Изведенице које значе особу чије унутарње својство делом проистиче из њеног доминантног друштвеног положаја (социјалног, културног, политичког и др.).** У корпусу су пронађене две лексеме – *новајлија* („Изгледаће да они продају кућу више њему за љубав, да би га учинили својим чираком, врстом слуге али њиховим наследником, коме се какво имање, кућа, не продаје за онолико колико кошта, за добит, него више да му се, као сваком **новајлији**, особито странцу, укаже помоћ [...]”, 49)⁸. У раду Б. Маркова проналазимо да се „наставком *-лија* граде обично именице: *занат-*

⁸ Првослав Радић наводи да се лексема *новајлија* може припојити овој семантичкој групи са „општеадјективним значењем” (Radić 2001: 37).

лија, вилаетлија, јавашилија, Нишилија, Манастирлија, гранајлија (пушка), новајлија, дугајлија, оцаклија, опаклија итд., међутим, раније, а у турском језику и данас, њиме су се од именица градили и придеви” (Markov 1957: 157). Овим се потврђује суфикс *-лија* у лексеми *новајлија*, с тим да можемо рећи да је у питању дериват овог суфикса *-ајлија*, с обзиром на то да у истом раду аутор напомиње одређење проф. Белића⁹ да се ’од турских придева као што су: „*калајли*, *балајли* (исп. demirli, biserli и сл.), када је начињена именица са *-ајлија*, то *-ајлија* почело употребљавати продуктивно: дугајлија, новајлија, златајлија” (Markov 1957: 156).

Поред ове лексеме, тзв. хибридни лексемама припада и лексема *дечурлија*. Она се у ову категорију сврстава због тога што значи особе одређеног узраста, старосне доби.

(2) Изведенице са значењем предмета¹⁰: *татлија* („Од преосталих *татлија*, колача и локума, што се није могло да поједе, долапи, рафови и прозори доње собе претрпани”, 80)¹¹, *ћошалија* („Почеше тупо шуштећи и секући воду да се преливају старе мецедије, дубле, и меке *ћошалије*, већ зарђале, полужелене”, 108) и *зејтинлија* („Тако исто, да јој не би прашина падала по коси, била је овлаш завила главу великом *зејтинлијом* шамијом, те јој је лице одударало јасније и свежије”, 28).

У корпусу је лексема *татлија* реализована са значењем ’слатка пита, разваруша’, које налазимо и код Шкаљића. И у РМС проналазимо слично семантичко одређење – ’врста послатице, урмашица, брдарица’.

Значење лексеме *зејтинлија* даје нам *Тимочки дијалекатски речник*, где стоји упућивачка одредница в. *зајтинлија*, а тамо је наведено значење ’марама боје зејтина (понекад као знак жалости за даљим рођаком или првим дететом)’.

Изведеницу *ћошалија* пронашли смо у *Речнику говора јужне Србије* са значењем ’онај који је угласт’, поткрепљену примером ’И на овна звоно *ћошалија*’. Међутим, на основу примеру из корпуса семантику бисмо најадекватније

⁹ Објашњење порекла овог наставка дато је на основу увида у литографисана универзитетска предавања проф. Белића, објављена у *Српски језик (образовање речи – сложенице и суфикси)*, Београд, 1931 (уп. Markov 1957: 156).

¹⁰ У корпусу је пронађена лексема *буклија* („Испрва би долазиле у простим колима, са оцем и матером, са пуно корпи јела и *буклија* вина, да тамо целог дана преседе”, 23), али је увидом у РСЈ утврђено да је лексема грчког порекла.

¹¹ Лексема *татлија* изведена је од турског *tatli*, што значи: (1) ’као придјев – сладак’, а (2) ’као именица – слатко јело’ (Škaljić 1979: 603). Потврду да је ова лексема творена наставком *-лија* пронашли смо и у раду Б. Маркова (1957: 160).

могли поистоветити са значењем које за овај турцизам даје Драгана Томић (2015: 253), а оно каже да је *'ћошалија* врста новца.

На основу упоређивања забележених значења и значења реализованих у роману, можемо рећи да су све изведенице у роману употребљене са семантичким одређењима датим у консултованој литератури. Радић бележи доста примера у овој семантичкој категорији са значењем етника, али у посматраном корпусу такве лексеме нису уочене.

Суфикс -ана. Суфикс *-ана*, персијског порекла, који је „преко турског језика, где постоји у облику *hane* и значи „кућа”, доспео у српскохрватски језик као *-хана* и *-ана*, нпр. *барутхана* и *барутана* [...]” (Kiršova 1970: 215), пронашли смо у две лексеме: *механа* („Престаде по чаршији ход, кретање људи, који су ишли из цркве кућама, или по *механама*”, 140) и *кафана* („Из комшилука чули су се ударци секира, шкрипа ђермова, клопарање нанула по калдрмисаним авлијама, а из чаршије, где је велика капија и *кафана* [...]”, 150). „С обзиром на то да се у српским народним говорима овај суфикс углавном јавља без иницијалног *x*, у складу са њиховим фонетским инвентаром, стандардизација ових образовања остала је у знаку морфеме *-ана*” (Radić 2001: [79]).

Изведенице су настале додавањем суфикса на именичку основу. Семантика лексеме *механа* 'гостионица, крчма, кафана' у РСЈ упућује на синонимну лексему *кафана*, а обе су у роману реализоване са својим примарним значењем. Ове лексеме би се могле, на основу Радићеве класификације, подвести под значење – услужно-трговински објекти, што нам потврђује и чињеница да „наставак *-ана*, и у старим и у новим примерима, обично означаје просторију или место где се нешто прави, прерађује, где нечега има или сл.” (Markov 1957: 155). Такође, потврду да је лексема *механа* настала од перс. *māj* – вино и *hānā* – кућа, тј. кућа у којој има вина, уочавамо у истом раду (уп. Markov 1957: 154).

Суфикс -цик. По речима Првослава Радића, у турском језику ова творбена морфема има функцију именичког деминутивно-хипокористичког суфикса, а у српскохрватским народним говорима има ограничени обим (Radić 2001: 106). У корпусу се пронађене три лексеме: *капицик* („Софка сама ни на капију, ни кроз *капицик* у комшилук, па ни међу саме женске, није смела да оде, а да је мати не прегледа, не види како је обучена”, 19), са значењем „мале вратнице између суседних вртова, кроз које се могао проћи читав град, а да се

не иде улицама”, 294), *Дућанџик*¹² („После сврати у Дућанџик за басму”, 32) и *амамџика* („А Софка кад пође, онда се само понеше дарови: пешкири, чарапе, чиме ће се амамџика и остало особље даривати”, 82), са значењем „власнице или настојнице купатила”, 292). Првослав Радић наводи лексему *амамџик* са значењем пронађеним у РСАНУ ’мали амам’, а специфичност пронађена у нашем корпусу огледа се у томе да нема лексеме у овом облику, већ је она у основи лексеме *амамџика*¹³, која илуструје пример именице женског рода са моционом формом *-џика*. Шкаљић даје упућивачку одредницу и повезане лексеме *амам*, *амамџија* и *амамџик* упућујући на исте лексеме са консонантом *x* у иницијалној позицији – *хамам*, *хамамџија*, *хамамџик*.

Лексема *капиџик* са значењем ’мала врата, враташца; спроведена мала врата на улици или у суседној башчи, дворишту’ дата је код Шкаљића. У РСЈ проналазимо значење ’мала врата између суседних кућа’, што је још једна потврда семантике ове лексеме уочене у корпусу. Ову тврдњу, како творбену, тако и семантичку, потврђује и реализација лексеме у роману.

Лексема *Дућанџик* изведена је додавањем суфикса *-џик* на именичку основу *дућан*, за коју је у РСЈ дато значење ’просторија у којој се продаје нека роба, трговачка радња, продавница’. Лексема *Дућанџик* у овој форми није пронађена у речнику, већ се наводе само лексеме *дућанџија*, *дућански*, *дучанчић*, па можемо закључити да употреба ове лексеме представља стилску одлику писца.

4. Напомене о творби

У области хибридне творбе посебно се истичу образовања са турским суфиксима *-лија*, *-џија*, *-лук* и *-ана*. Ови суфикси, вођени делом и стилским импулсима, донекле су и обновили своју продуктивност у српскохрватском језику, па чак изгледа тако повратно утицали и на суседне балканословенске језике (Radić 1995: 144).

За поједине лексеме пронађене у корпусу, на основу података из речника Абдулаха Шкаљића, уочени су творбени елементи:

ајлук – од турског *ау*, што значи *месец*, и турског суфикса *-лук*;

¹²Занимљиво је да је лексема *Дућанџик* и у електронском корпусу, и у папирном издању књиге, дата са великим почетним словом, што указује на то да је општи назив узет као назив радње.

¹³Значење ове лексеме пронађено је само у речнику који прати роман. Лексема има значење ’власница или настојница купатила’ (2004). Уколико се погледа патријархална историјска норма начина живота једне жене, претпостављамо да је мушкарцима и био забрањен приступ у *амам*, па није постојала лексема *амамџик* са значењем ’власника, настојника муслиманског купатила’.

камџија – изведена је од турског *katçı* и домаћег суфикса *-ја*¹⁴;

капиџик – настала од турског *kari*, са значењем 'врата', и суфикса *-џик*;

комишлук – настала на основу турске основе *komuşu* и турског суфикса *-лук*;

рабаџија – настала од турске основе *Rabb* (лексема са значењем 'господар') и суфиксног деривата *-аџија*;

салеџија – настала на основу арапске основе *şaler* и турског суфикса *-џија*;¹⁵

самарџија – настала од грчке основе *самар* и турског суфикса *-џија*;¹⁶

хаџилук – настала од турске основе *хаџија* и турског суфикса *-лук*;

чалџиџија – реч је настала додавањем турског суфикса на турску основу, у основи је глагол *calmak* са значењем 'свирати';

чивџија – лексема је творена домаћим суфиксом *-ја* додатим на турску основу *çiftiçi*, са значењем 'земљорадник, тежак';

чиџлук – турска именица *çift* са значењем 'пар волова за орање', на коју се додаје наставак *-лук*.

Када су творбена одређења у питању, може се извести закључак да су најбројнији примери пронађени у роману *Нечиста крв* творени додавањем турских суфикса на именичку основу, такође турског порекла – *аџлук*, *капиџик*, *хаџилук*, *чиџлук*, *комишлук*. Турски глагол у основи и турски суфикс илуструје пример *чалџиџија*. Примери са турском основном и домаћим суфиксом су лексема *камџија* и *чивџија*, док су у основи лексема *салеџија* и *самарџија* именичке лексема арапског и грчког порекла.

5. Турски суфикси као стилска изражајна средства

Првослав Радић, у више наврата, у својој монографији наводи да су турски творбени морфеме стилски маркирани. Да суфикси могу појачати значење основе, иако имају споредну улогу, доказује примерима Божо Ђорић у свом раду *Стилски аспекти деривације*. Аутор наводи примере са суфиксима *-лук* и *-џија* (*тврдиџлук*, *безобразлук*, *бунџија*) у којима они имају интензивирајућу уло-

¹⁴ Суфикс *-ја* наведен је у *Граматици српског језика за странце* као продуктивни суфикс при грађењу хипокористика именица мушког рода.

¹⁵ Што се тиче краћих форми, од њих је сачуван само суфикс *-џи*, и то у малом броју архаичних облика (*биринџи*, *хаџи*, *чорбаџи*) (Radić 1997: 355).

¹⁶ Творбена одређења лексема *самарџија* и *рабаџија* дата су на основу увида у Шкаљићев речник.

гу (уп. Ћогић 1995: 105). Лексеме *дечурлија*, *наводација* и *новајлија*, пронађене у нашем корпусу, доказ су за чињеницу коју наводи Ђорић да „индикатор стилске маркираности изведеница какве су *филмација*, *проводација*, *бркајлија*, *парајлија*, *дугајлија* очито није деривациона основа, већ суфикс” (Ћогић 1995: 105).

У анализираном корпусу пронашли смо неколико лексема које су посебно стилски маркиране, па је значајно истаћи да изведенице имају стилски ефекат – посебно деминутивни и пејоративни форманти, што је утицало на начин писања Борисава Станковића са циљем да својим читаоцима детаљно представи сваки сегмент радњи, као и поступака јунака, у роману. Употребом стилски маркираних лексема за које се не може са сигурношћу извести значење жели посебно да истакне дух народа краја који описује, дајући им на тај начин ноту аутентичности.

Речници савременог српског књижевног језика уз велики број облика са турским суфиксима доносе квалификацију разговорно, погрдно, иронично, шаљиво, застарело, покрајинско, па и необично, индивидуално и сл. На књижевноуметничком плану образовања овог типа наша су своје место као значајна стилска средства у језику многих српских писаца [...]. Оваквим стилским средствима често се дочарава језичко-етнографски колорит средина које се представљају (Radić 2001: 183).

У роману *Нечиста крв* лексеме *дечурлија* и *новајлија* имају стилску функцију, па се употребом ових лексема постиже иронични ефекат, са негативном конотацијом и пејоративним значењем¹⁷. Лексема *капицик* је деминутив, па може бити употребљена са стилским ефектом хипокористичности – тепа се граничном простору, и вези, међу комшијама, што може указивати на њихову нераскидиву везу. Овим је писац желео да покаже дух народа који описује, народ који поштује своје ближње и са њима је у контакту. Лексема *Дућанцик* могла би се сматрати деминутивом са значењем ‘мала радња, пуна робе’, па би стилски ефекат ове лексеме био да се радњи посебно да на значају, чиме се она сматра вредном за становништво врањског краја.

Стилска маркираност је, по Радићевим наводима, изразитија у примерима који имају интернационализам у основи а турцизам у суфиксу, као што су лексеме – *интерезиција*, *компјутерција*, *протоколција*, *процежиција*, *дефицимлија*, *режимлија* (уп. Radić 2001: 189). Ову чињеницу потврђује и Ђорић истичући да „изведенице са страним формантом *-ација* по правилу имају хумористичан

¹⁷ На формирање широког семантичког распона вероватно су имали утицаја и екстралингвистички фактори – доминантно присуство пејоративних одређења вероватно говори и у прилог односа нашег народа према турцизмима и свему што је доносила турска власт (Radić 1995: 149).

призвук [...]” (Ćorić 1995: 106). Међутим, лексеме овог типа нису уочене у нашем корпусу, па се не може говорити о стилској маркираности овог типа. И ако није реч о деминутивима или аугментативима, са пејоративним или хипокористичним значењем, изведенице са турским суфиксима дају посебну стилску ноту језику писца, оживљавају дух врањског краја и његовог становништва.

6. Закључна разматрања

Услед вишевековног турског утицаја на све сфере живота српског живља, а посебно врањског краја, турски суфикси су проникли у књижевни опус писца Борисава Станковића.¹⁸ Ово је само једна од бројних потврда утицаја турског језика на лексички слој српског језика. Међутим, иако је реч о књижевном делу које говори о поднебљу са jakim турским утицајем, и иако смо очекивали већи број турцизама, па самим тим и турских суфикса, анализа корпуса показала је да њих у роману *Нечиста крв* нема много. У обимном роману, очекивано је да буду најдоминантније лексеме творене турским суфиксима, с обзиром на јак утицај оријенталног духа, као и на чињеницу да се употребом таквих лексема може најбоље описати начин живота српског народа у том периоду његове историје. Без обзира на различите резултате од очекиваних, лексеме творене турским суфиксима ипак доказују турски утицај на све сфере живота тадашњег народа, а самим тим и на његов језик, па су прихваћене и лексеме турског порекла које се равноправно употребљавају са домаћим лексемама. Управо њихова употреба доприноси семантичком нијансирању, адекватнијој представи догађаја, као и мисли или осећања јунака романа, што је случај и у анализираном роману, без обзира на релативно мали број изведеница насталих додавањем турских суфикса на страну или домаћу основу. Најпродуктивнији турски суфикси уочени у роману јесу *-џија/-џија* и *-лија* (потврђени у 7 лексема), затим *-лук* (уочен у 7 примера), а након тога суфикси *-џик* (3 примера) и суфикс *-ана* (2 примера). Фреквентност изведеница суфиксом *-џија/-џија* не чуди с обзиром на чињеницу коју наводи Првослав Радић, а која се односи на то да је у српском језику овај суфикс лакше прихваћен, па самим тим и раширен, управо захваљујући

¹⁸ Роман *Нечиста крв* само је један у низу дела Борисава Станковића у којима је писцу био циљ да прикаже менталитет јужне Србије, посебно Врања, за време турске владавине. Специфичности језика и стила Станковића доприноси употреба великог броја турцизама, а турски суфикси, који су додани, махом, на именичке, и у мањем броју придевске основе, допринели су стилској вредности дела. Употребом деминутива, али и аугментатива, најчешће са пејоративном функцијом, писац описује душевна стања јунака, али и места и догађаје у којима се налазе и у којима учествују.

постојању сличне творбене морфеме, тј. сличног завршетка у језику примаоцу (Radić 2001: 178). У категорији вршиоца радње (*nomina agentis*), као и код Радића, посебно су заступљена образовања са овим суфиксом – *чалгиџија*, *рабаџија*, *салеџија*, *симиџија* и *самарџија*. Изведенице са суфиксом *-мија*, у најбројнијој Радићевој семантичкој категорији, везане су за носиоце особина (*nomina attributiva*), а у нашем корпусу то је само лексема *новајлија*. Стабилну и неутралну употребу овог суфикса Радић наводи у категорији етника (*nomina originis*), међутим, у нашем корпусу нису пронађене лексеме из ове семантичке категорије. У категорији именица апстрактног значења (*nomina abstracta*) Радић наводи знатан број примера, а у нашем корпусу су пронађене само две лексеме: *салтанатлук* и *ајлук*, као и лексема са месним значењем (*nomina loci*) творена истим суфиксом – *Арнаутлук*. Када је о суфиксу *-ана* реч, он је уочен у лексемама са значењем угоститељско-услужних објеката – *кафана* и *механа*. У Радићевој монографији дат је и богат инвентар хибридних изведеница, док у нашем корпусу уочавамо само лексеме *дечурлија* и *новајлија*.

Суфикси *-баџа*, *-ли*, *-иле*, *-и*, *-дар/-тар* и *-суз*, за које је Првослав Радић дао знатан број потврда, нису искоришћени за творбу изведеница у роману *Нечиста крв*. У својој монографији Радић лексеме творене турским суфиксима, прикупљене из савременог књижевног корпуса, као и из стандардног језика, семантички класификује. Поједине семантичке категорије могли смо искористити и у њих уврстити лексеме из нашег корпуса. Радић не наводи лексему *ћошалија*, већ потврду за постојање ове лексеме уочавамо у Златановићевом речнику, а потврду овог турцизма наводи у раду и Драгана Томић. Семантички потенцијал готово свих уочених турских изведеница остварен је у свом примарном облику у Станковићевом роману, па тако нису уочена другачија значења у односу на значења која су дата у речнику *Турцизми у српскохрватском језику* Абдулаха Шкаљића, *Речнику српскохрватскога књижевног језика* и *Речнику српског језика* Матице српске. Изведенице до којих се дошло анализом корпуса, како са творбеног, тако и са семантичког аспекта, говоре да је утицај турског језика, а у нашем раду турских суфикса, веома присутан и у српском стандардном језику, као и у лексичким изборима Борисава Станковића.

Извори

1. Динић, Јакша (2008), *Тимочки дијалекатски речник*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
2. Златановић, Момчило (2016), *Речник говора јужне Србије*, <http://www.vranje.co.rs/Ogcesniku.aspx#sthash.t4WhOON8.dpbs>. Датум последње посете: 27. 03. 2019.

3. Јовановић, Властимир (2004), „Речник села Каменице код Ниша”, *Српски дијалектолошки зборник*, LI, Београд.
4. РМС, *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Матица српска и Матица хрватска, друго фототипско издање, 1990.
5. РСЈ, *Речник српскога језика*, Матица српска, 2011.
6. Станковић, Борисав (2004), *Нечиста крв*, Ваљево: Глас цркве.
7. Стојановић, Радослав (2010), „Црнотравски речник”, *Српски дијалектолошки зборник: расправе и грађа*, LVII, Београд.
8. Škaljić, Abdulah (1979), *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: Svjetlost.

Литература

1. Антић, Александра (2018), „Статус суфикса -џија/-чија у Црнотравском речнику Радосава Стојановића”, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, бр. 18, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, 254–269.
2. Ђинђић, Марија (2013), *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)*, Београд: Филолошки факултет.
3. Киршова, Маријана (1970), „Творба назива пословно-објеката”, *Књижевност и језик*, 2, Београд, 208–221.
4. Клајн, Иван (2003), *Творба речи у савременом српском језику, други део – суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства: Институт за српски језик САНУ.
5. Марков, Борис (1957), „О наставцима -ана, -лија, -лук и -џија”, *НЈ* VII/5–6, 151–170.
6. Марковић, Јордана (1997), „Функција и облици ословљавања у Зони Замфировој”, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 85–92.
7. Марковић, Јордана (2011), „Врањски говор у Нечистој крви”, *Нечиста крв Борисава Станковића сто година после*, Учитељски факултет Врање, 219–229.
8. Марковић, Јордана (2013), „Ибиш-ага Стевана Сремца и Видосава Петровића” *Традиција и иновација у савременом српском језику*, Зборник радова са VII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, књига I, Крагујевац, 101–111.
9. Мразовић, Павица и Зора Вукадиновић (2009), *Граматика српског језика за странце*, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
10. Петровић, Снежана (2012), *Турцизми у српском призренском говору (на материјалу из рукописне збирке речи Димитрија Чемегића)*, Монографије 16, Београд: Институт за српски језик САНУ.
11. Проф. др Марковић, Јордана (2016), „Језик у делима Борисава Станковића”, *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, књига VII, 247–256.

12. Радић, Првослав (1990), „О стилским вредностима хибридних изведеница у српскохрватском књижевном језику (балканолошки аспект)”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, Матица српска, Нови Сад, 33, 399–405.
13. Радић, Првослав (1995), „Балканистички суфикси као стилска средства у српском књижевном језику (На примеру изведеница са суфиксом -лија)”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 23/2, МСЦ, Филолошки факултет Београд, 143–152.
14. Радић, Првослав (1997), „О формално-граматичком статусу образовања на -ци(ја) и -ли(ја) у српском књижевном језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 26, МСЦ, Филолошки факултет Београд, 353–364.
15. Радић, Првослав (2001), *Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском)*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека ЈФ, нова серија, књ. 17.
16. Радовић, Сања (2017), „Турски суфикс -лук у Тимочком дијалекатском речнику”, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, бр. 16, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, 129–142.
17. Томић, Драгана (2015), „Турцизми у роману *Нечиста крв* Борисава Станковића”, *Годишњак Учитељског факултета у Врању*, VI, 243–257.
18. Ђорић, Божо (1995), „Стилски аспекти деривације”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 23/2, МСЦ, Филолошки факултет Београд, 103–108.
19. Ђорић, Божо (1997), „Изведенице на -ција у Сремчевим делима”, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 177–184.

Marija S. Raković
University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts
Centre for studying Languages and Literature

TURKISH SUFFIXES USED IN THE NOVEL *IMPURE BLOOD* WRITTEN BY BORISAV STANKOVIĆ

Summary

The subject of this work is to determine the suffixes of Turkish origin present in the novel *Impure blood* written by Borisav Stanković. Turkish suffixes will be considered based on the word formation principles of the Serbian language, having in mind that the analysis will be conducted by examining the examples of the lexemes derived by applying the Turkish suffixes, which have been determined both by the principles of word formation and semantic and gathered based on the insight into the standard and specialised language dictionaries. We used a descriptive method – the Turkish suffixes

will be described based on the accumulated material. A monography, *Turkish suffixes in Serbian language* (with the reference to the context of the Macedonian and Bulgarian language), written by Prvoslav Radić, represents the basis for the classification of the material. The semantics of the lexemes was presented based on the insight into the six-volume edition of *The Dictionary of Serbo-Croatian Literary Language*, published by Matica Srpska and the dictionary written by Abdulah Škaljić – *Turkish loanwords in Serbo-Croatian language*. Our aim is to determine the suffixes of Turkish origin based on the gathered material and to give their examples found in the novel. The main goal is to perceive the hybrid lexemes, that is, the compound of domestic and foreign morpheme created by applying the word formation principles. In this work we will give the examples of the usage of the Turkish suffixes present in the wholly alive literary works written by Borisav Stanković.

► **Key words:** Turkish loanwords, Borisav Stanković, *Impure blood*, word formation, hybrid words, stylistics.

Primary sources

1. Dinić, Jakša (2008), *Timočki dijalekatski rečnik*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
2. Jovanović, Vlastimir (2004), „Rečnik sela Kamenice kod Niša”, *Srpski dijalektološki zbornik*, LI, Beograd.
3. RMS, *Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika*, I–VI, Matica srpska i Matica hrvatska, drugo fototipsko izdanje, 1990.
4. RSJ, *Rečnik srpskoga jezika*, Matica srpska, 2011.
5. Stanković, Borisav (2004), *Nečista krv*, Valjevo: Glas crkve.
6. Stojanović, Radoslav (2010), „Crnotravski rečnik”, *Srpski dijalektološki zbornik: rasprave i građa*, LVII, Beograd.
7. Škaljić, Abdulah (1979), *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: Svjetlost.
8. Zlatanović, Momčilo (2016), *Rečnik govora južne Srbije*, <http://www.vranje.co.rs/Orecniku.aspx#sthash.t4WhOON8.dpbs>. Datum poslednje posete: 27. 03. 2019.

References

9. Antić, Aleksandra (2018), „Status sufiksa -džija/-čija u Crnotravskom rečniku Radosava Stojanovića”, *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, br. 18, Filološki fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, 254–269.
10. Ćorić, Božo (1995), „Stilski aspekti derivacije”, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 23/2, MSC, Filološki fakultet Beograd, 103–108.

11. Ćorić, Božo (1997), „Izvedenice na -džija u Sremčevim delima”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje*, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 177–184.
12. Đinđić, Marija (2013), *Turcizmi u savremenom srpskom književnom jeziku (semantičko-derivaciona analiza)*, Beograd: Filološki fakultet.
13. Kiršova, Marijana (1970), „Tvorba naziva poslovno-smeštajnih objekata”, *Književnost i jezik*, 2, Beograd, 208–221.
14. Klajn, Ivan (2003), *Tvorba reči u savremenom srpskom književnom jeziku, drugi deo – sufiksacija i konverzija*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva: Institut za srpski jezik SANU.
15. Markov, Boris (1957), „O nastavcima -ana, -lija, -luk i -džija”, *NJ VII/5–6*, 151–170.
16. Marković, Jordana (1997), „Funkcija i oblici oslovljavanja u *Zoni Zamfirovoj*”, *Književno delo Stevana Sremca – novo čitanje*, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 85–92.
17. Marković, Jordana (2011), „Vranjski govor u *Nečistoj krvi*”, *Nečista krv Borisava Stankovića sto godina posle*, Učiteljski fakultet Vranje, 219–229.
18. Marković, Jordana (2013), „*Ibiš-aga* Stevana Sremca i Vidosava Petrovića”, *Tradicija i inovacija u savremenom srpskom jeziku*, Zbornik radova sa VII međunarodnog naučnog skupa održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu, knjiga I, Kragujevac, 101–111.
19. Mrazović, pavnica i Zora Vukadinović (2009), *Gramatika srpskog jezika za strance*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
20. Petrović, Snežana (2012), *Turcizmi u srpskom prizrenskom govoru (na materijalu iz rukopisne zbirke Dimitrija Čemerikića)*, Monografije 16, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
21. Prof. dr Marković, Jordana (2016), „Jezik u delima Borisava Stankovića”, *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, knjiga VII, 247–256.
22. Radić, Prvoslav (1990), „O stilskim vrednostima hibridnih izvedenica u srpskohrvatskom književnom jeziku (balkanološki aspekt)”, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, Matica srpska, Novi Sad, 33, 399–405.
23. Radić, Prvoslav (1995), „Balkanistički sufiksi kao stilska sredstva u srpskom književnom jeziku (Na primeru izvedenica sa sufiksom -lija)”, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 23/2, MSC, Filološki fakultet Beograd, 143–152.
24. Radić, Prvoslav (1997), „O formalno-gramatičkom statusu obrazovanja na -dži(ja) i -li(ja) u srpskom književnom jeziku”, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 26, MSC, Filološki fakultet Beograd, 353–364.
25. Radić, Prvoslav (2001), *Turski sufiksi u srpskom jeziku (sa osvrtom na stanje u makedonskom i bugarskom)*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Biblioteka JF, nova serija, knj. 17.

Турски суфикси у роману Нечиста крв Борисава Станковића

26. Radović, Sanja (2017), „Turski sufiks *-luk* u *Timočkom dijalekatskom rečniku*”, *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, br. 16, Filološki fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, 129–142.
27. Tomić, Dragana (2015), „Turcizmi u romanu *Nečista krv* Borisava Stankovića”, *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*, VI, 243–257.

Preuzeto: 4. 4. 2019.
Korekcije: 15. 6. 2019.
Prihvaćeno: 26. 6. 2019.